

KATSELMUKSEN ARVIOINTIRYHMÄN ARVIOT JA EHDOTUKSET 2024

Katselmuksen arviointiryhmän kokoonpano

Kansleri Kaarle Hämeri, Helsingin yliopisto, *puheenjohtaja*

Professori Johanna Björkroth, Helsingin yliopisto

Johtava tutkijayliopettaja Liisa Postareff, Hämeen ammattikorkeakoulu

Väitöskirjatutkija Jenna Sorjonen, Helsingin yliopisto

Vararehtori Petri Suomala, Aalto-yliopisto

Johtaja Jussi Välimaa, Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto

Arviointiryhmän sihteeri: katselmuksen projektipäällikkö, asiantuntija Päivi Aronen

I YLEISET HAVAINNOT JA PALAUTE

1. Yleistä

Arviointiryhmän näkemyksenä on, että koulutus - ja siten koulutusohjelmat ja niiden toimivuus - on Helsingin yliopistolle strategisesti erittäin merkittävä menestystekijä. Arviointiryhmä toteaa, että vahvistamalla koulutusohjelmien arvostusta ja puuttamalla koulutusohjelmien resurssien hallinnan rakenteellisiin ongelmiin yliopisto voi parantaa koulutuksen tuloksia ja laatua.

Arviointiryhmän katsoo, että Helsingin yliopiston koulutuksen keskeisin kehittämiskohde on läpivirtauksen parantaminen. Tässä on tärkeää, että yliopisto täsmentää läpivirtauksen kriteerit siten, että kaikki toimijat ymmärtävät läpivirtauksen samalla tavalla. Arviointiryhmä kannustaa yliopistoa puuttumaan valmistumisaikojen venymiseen opintojen ohjauksella, opetuksen laadun kehittämällä ja opiskelijoiden oppimisen säätelyä ja hyvinvointia tukemalla. Valmistumisaikojen venymisen tarkastelussa on tärkeä hyödyntää opiskelijapalautetiedot ja kohdentaa yliopiston omaa yliopistopedagogista tutkimusta tukemaan tätä kehittämiskohdetta. Lisäksi opiskelun sujuvuuden esteiden purkaminen ja opinnäytetöiden valmiiksi saattamisen tehokkaat mekanismit tukevat yliopiston läpivirtauksen myönteistä kehitystä.

Tohtorikoulutuksessa keskeisin kehittämiskohde on tohtorin tutkinnon suorittaminen tavoiteajassa ja tohtorin tutkinnon vaatimusten sovittaminen käynnistyvään tohtorikoulutuspiilottiin.

Koulutusohjelmien perustamisen, yhdistämisen ja lakkauttamisen kriteerien määrittely ja niiden käyttö tukee yliopiston koulutusohjelmaportfolion hallintaa.

2. Arviointiryhmän esittämien kehittämiskohteiden ja toimenpiteiden hyödyntämisestä

Arviointiryhmä on esittänyt yliopiston kandi- ja maisteriohjelmille 7 kehittämiskohdetta ja tohtoriohjelmille 4 kehittämiskohdetta. Kehittämiskohteet sisältävät yhteensä 39 toimenpidettä.

Arviointiryhmä on tietoinen siitä, että vastuu kehittämisestä ja sen jatkamisesta on sekä koulutusohjelmilla, osastoilla, tieteenalayksiköillä ja tiedekunnilla että yliopiston johdolla. Arviointiryhmä ei kuitenkaan yksilöi toimijoita kehittämiskohteiden yhteydessä, sillä monissa tapauksissa vastuu toiminnan kehittämisestä on useammalla kuin yhdellä toimijalla. Lisäksi arviointiryhmä on tiedostanut, että kehittämiskohteet painottuvat yliopiston eri koulutusohjelmissa ja tiedekunnissa eri tavoin, minkä vuoksi myös koulutusohjelmien oma analyysi toimenpiteiden hyödyntämisessä on tärkeää.

Oleellista on, että kehittämiskohteet priorisoidaan ja aikataulutetaan yliopistossa yhteistyössä.

3. Koulutusohjelmien laadunhallinnan järjestelmän (vuosiseuranta ja katselmus) kehittämisestä

Helsingin yliopiston katselmuksen työskentelymalli, jossa tarkastellaan paitsi yksittäisiä koulutusohjelmia niiden lähtökohdista ja niiden omassa kontekstissaan ja myös koulutuksen yliopistotasosta kokonaisuutta (ohjelmaportfolio), on kokonaisuudessaan erittäin kannatettava ja edelleen kehitettävä prosessi yliopistossa. Näin voidaan parantaa näkyvyyttä myös koko koulutusportfolion tilanteeseen ja elinvoimaisuuteen.

Arviointimenetelmänä Helsingin yliopiston vuosiseuranta ja katselmus herättää kysymyksen siitä, voiko sama järjestelmä palvella sekä johdon monitorointia (yhteismitallisuus) että koulutusohjelmien omaa kehitystyötä. Lisäksi voidaan kysyä, onko näiden käytäntöjen tavoitteena Helsingin yliopiston laadukulttuurin tukeminen vai toiminnan ohjauksen tehostaminen.

Koulutusohjelmien vuosiseuranta ja katselmus voisivat olla selkeämmin yliopiston laadukulttuuria tukevia käytäntöjä, ilman niiden liittymistä toiminnanohjaukseen ja toiminnan tehostamiseen. Tämä kuitenkin edellyttää, että koulutusohjelmat otetaan toimijoina mukaan yliopiston varsinaisiin toiminnan ja suunnittelun prosesseihin.

Laadukulttuurin kehittämisen kannalta on syytä kiinnittää huomiota vuosiseurannan ja katselmuksen kirjausten sisältöön, luettavuuteen ja laajuuteen. Lyhyet kirjaukset voivat olla koulutusohjelmalle itselleen ymmärrettäviä, mutta eivät välttämättä ohjelman johtoryhmän ulkopuolisille lukijoille yliopiston johdossa tai katselmuksen arviointiryhmässä.

Laatuympeyrän (PDCA-kehä) vahvistaminen on tarpeen, jotta arvioinnin lisäksi tapahtuu myös kehittämistä. Koulutusohjelmien kehittämistä on tärkeä tukea systemaattisesti.

Liikennevaloarvio voi toimia seurannan välineenä koulutusohjelman ja tiedekunnan tasolla. Liikennevalojen merkitys vaihtelee eri ohjelmissa, tiedekunnissa ja yliopistotasolla, joten niiden perusteella ei voi tehdä päätelmiä koulutusohjelman tilasta.

Katselmuksessa voisi jatkossa käyttää opiskelijapalautetta täydentävänä aineistona.

Tulevissa katselmuksissa olisi tärkeää tuottaa myös koulutusohjelmakohtaista ja tiedekuntakohtaista palautetta, mikä on arviointiryhmän näkemyksen mukaan vuosiseuranta- ja katselmuksaineistojen perusteella mahdollista.

II ARVIOINTIRYHMÄN NÄKEMYKSET KATSELMUKSEN AIHEALUEITTAIN

HUOM! Arviointiryhmä on antanut aihealueittain yleisarvion seuraavasti (liikennevalo)

VIHREÄ Kunnossa

KELTAINEN Haasteet tiedossa ja niiden kehittäminen työn alla

PUNAINEN. Vaatii merkittäviä toimenpiteitä / kehittämiskohteita ei ole tarkennettu

1. Opiskelijavalintojen toimivuus

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Opiskelijavalinnat koetaan yleisesti melko toimiviksi - tai ainakin riittävän hyviksi. Joissakin ohjelmissa on tiedostettu ongelmat hakupaineessa.

Opiskelijavalintoja arvioitaessa opintopolkujen ja koulutusjärjestelmän hahmottaminen kokonaisuutena vaikuttaa katselmusaineistojen perusteella puutteelliselta. Vaarana voi olla osaoptimointi, kun huomioidaan erityisesti kansallisesti tavoiteltava koulutusasteen nosto ja tulevien ikäluokkien pieneneminen.

Todistusvalinnan laajeneminen ja valtakunnallisten yhteisvalintojen käyttö ovat vähentäneet yliopiston autonomiaa opiskelijoiden valinnassa. Tämä voi olla yhteydessä opiskelijoiden motivaation ongelmiin. Toisen tutkinnon suorittajia vaikuttaa olevan merkittävä määrä.

Tohtoriohjelmat

Liikennevaloarvio: **VIHREÄ**

Pääosin tohtoriohjelmiin vaikuttaa olevan riittävästi hyviä hakijoita, joiden tutkimussuunnitelmat ovat hakuvaiheessa korkeatasoisia. Osassa tohtoriohjelmissa hakupaine ei kuitenkaan ole riittävä. Toisaalta joillakin aloilla tohtorikoulutuksen aloituspaikkoja on tarve lisätä.

Opiskelijavalintojen katsotaan toimivan tohtoriohjelmissa pääsääntöisesti hyvin. Hakuprosessien ja palkkapaikkoja koskevien käytäntöjen kehittämistarpeita tuodaan esiin, mutta eri alojen tarpeet eivät välttämättä ole samansuuntaisia.

2. Opetussuunnitelman toimivuus

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Opetussuunnitelmatyö on akateemisen työn ydintä. Yliopiston koulutusohjelmista välittyy yleiskuvana niiden toiminnan jatkuva kehittäminen, mikä on koulutusohjelmien johtoryhmien hallinnassa. Koulutusohjelmien liikennevaloarvioiden perusteella kehittämistä tehdään paljon. Ongelmien tunnistaminen on positiivinen asia samoin kuin se, että ongelmiin on myös puututtu. Vaikuttaa siltä, että koulutusohjelmilla on riittävä autonomia opetussuunnitelmien kehittämisessä.

Helsingin yliopiston koulutusohjelmien katselmus

Arviointiryhmän arviot ja ehdotukset
Päivi Aronen

15.5.2024

Haasteita yliopistossa nähdään opintojen etenemisessä, opetustarjonnassa ja opintopolkujen selkeydessä. Lisäksi haasteellisia asioita ovat ohjelmien lukumäärä ja kielisyys sekä ohjelmien välinen yhteistyö. Koulutusohjelmille kielisyys tuottaa haasteita erityisesti koulutuksen järjestämisessä silloin, kun on huomioitava eri kieliset tarpeet (suomi, ruotsi ja englanti). Merkittävä osa opetushenkilökunnasta ei hallitse kotimaisia kieliä (suomi/ruotsi).

Poikittaisten siirtymien toimintaa ei problematisoida katselmuksen yhteydessä lainkaan. Mallilukujärjestysten käyttö mainitaan vain joidenkin tiedekuntien katselmuksissa, vaikka mallilukujärjestysten nykyistä laajempi käyttö voisi tukea opiskelijoita.

Opetussuunnitelmiin ollaan laajasti tyytyväisiä, vaikka haasteellisiksi koetut opintojen etenemisen esteet ja opetusresursseihin liittyvät kysymyksissä ovat usein myös opetussuunnitelma-asioita. Opetussuunnitelmien toimivuutta tuleekin arvioida myös suhteessa opetusresursseihin ja opintojen etenemiseen. Tiedekunnat ja koulutusohjelmat eroavat toisistaan siinä, missä määrin haasteiden juurisyytä ja ratkaisuja on tunnistettu ja korjaavia toimenpiteitä on tehty.

Tohtoriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Tohtorikoulutuksessa opetussuunnitelmiin ollaan tyytyväisiä. Opetussuunnitelmat ovat kuitenkin ilmeisen joustavia ja sallivat erilaiset opintopolut. Tohtorikoulutukseen tarvittavan opetustarjonnan puutteesta on raportoitu useilla aloilla. Tohtorikoulutuspilotti tulee vaikuttamaan opetussuunnitelmiin edellyttäen niiden kehittämistä.

3. Opintojen ohjauksen toimivuus

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Katselmuksen yliopistotason arvioissa opintojen ohjaus on merkitty punaiseksi eli selvästi toimenpiteitä vaativaksi. Koulutusohjelmatasolla ei kuitenkaan näy yhtään punaista liikennevaloa, mikä kertonee siitä, että opintojen ohjaus on akateemisen opetuksen ydintä. Se selvästikin otetaan vakavasti, ja sitä kehitetään kaikissa koulutusohjelmissa.

Positiivista on, että ohjauksen ongelmat on pääsääntöisesti tunnistettu, kuten esimerkiksi tarve lisätä ohjaajien koulutusta. Yliopiston oma ohjausmalli on otettu useissa tiedekunnissa käyttöön, mutta monissa tiedekunnissa käyttöönotto on edelleen kesken.

Ohjauksen ongelmat ovat usein tieteenalaspesifejä, minkä vuoksi myös ratkaisut ovat erilaisia. Tiedekunnat ja koulutusohjelmat eroavat toisistaan siinä, missä määrin ratkaisuja on löydetty ja toimenpiteitä tehty.

Heikot kohdat opintojen ohjauksessa ovat ensimmäisen vuoden kandiopintojen ja maisterintutkielmien välissä, erityisesti nivelvaihe kandiohjelmasta maisteriohjelmaan on tunnistettu haasteena. Ohjauksen työnjaon tasaaminen ja moniammatillisen ohjauksen kehittäminen on tarpeen.

Tohtoriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Tutkimusryhmien kautta toteutuva tuki ja ohjaus on ilmeisen toimivaa, samoin myös seurantaryhmät koetaan hyvin toimivaksi käytännöksi useilla aloilla. Joillakin aloilla seurantaryhmien toiminta ei ole vielä

Helsingin yliopiston koulutusohjelmien katselmus

Arviointiryhmän arviot ja ehdotukset
Päivi Aronen

15.5.2024

riittävän selkeää. Thessa toimii hyvin ohjauksen tukijärjestelmänä useilla aloilla, mutta sekään ei ole riittävästi kaikkien väitöskirjatutkijoiden tukena.

Ohjaajien koulutusta ja ohjauksen hyvien käytäntöjen jakamista kaivataan laajasti. Ohjauksen epätasaiseen jakautumiseen tulisi puuttua, ja ohjaajien sitouttamista ohjaustehtävään tulisi vahvistaa.

Tohtorikoulutuspilotti tulee haastamaan tohtoriohjelmien ohjaukäytäntöjä ja vaatimaan ohjauksen kehittämistä.

4. Nivelvaihe kandiohjelmasta maisteriohjelmaan

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Koulutusohjelmatasolla nivelvaiheeseen ei tavallisesti kiinnitetä huomiota erillisenä teemana. Siihen viitataan implisiittisesti toteamalla maisteriohjelman saavan hyvin opiskelijoita kandiohjelmista, muualta Suomesta tai ulkomailta. Maisteriohjelman näkökulmasta eri koulutustaustoista tulevat opiskelijat vaativat eriytyntä ohjausta.

Ulkoisilla tekijöillä selitetään ongelmia: haasteena koetaan koulujen kielivalinnat tai väärät mielikuvat tieteenalasta tai koulujen matematiikan ja luonnontieteen vähäiset opiskelijamäärät. Horisontaalisten siirtymien toimivuutta (tutkintojen sisällä tai muutenkaan) ei ole juurikaan pohdittu.

Professioaloilla nivelvaihe ei ole merkittävä, mutta muilla aloilla selvästi nivelvaiheeseen liittyvässä ohjauksessa ja tuessa on selvästi aihetta kehittämiseen. Kun kandiohjelman jälkeen valittavana on useampia maisteriohjelmaa, niiden vetovoima vaihtelee ja se vaatii sekä ohjausta että käytäntöjen hallintaa.

Katselmuksessa on kommentoitu nivelvaihetta myös tohtoriohjelmien näkökulmasta, vaikka kohta ei ollut osa tohtoriohjelmien katselmusta. Yliopistossa ei ole tunnistettu selvää polkua maisterista tohtoriin. Se kannattaisi ottaa kehittämiskohteeksi. Muutamilla aloilla maisteriohjelmista tohtoriohjelmiin siirtymisessä on voimakasta katoa, mahdollisesti työelämän vedon takia.

5. Läpivirtaus

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **PUNAINEN**

Valmistumisaikojen venyminen on haaste useissa, etenkin suuremmissa tiedekunnissa. Opintojen ohjauksen ja opetuksen laadun jatkuva kehittäminen sekä opintojen kuormituksen säätelyn tukeminen on keskeistä. Samalla myös opiskelijoiden hyvinvoinnin ja mielenterveyden tukemiseen tulee kiinnittää huomiota.

Yliopistossa olisi hyvä tarkentaa läpivirtauksen määritelmää ja kriteerejä. Keskeinen kysymys on, arvioidaanko läpivirtausta ministeriön rahoitusmallin indikaattoreilla, jolloin hyvä tilanne on helppo identifioida vai annetaanko koulutusohjelmille mahdollisuus omaan harkintaan ja ottaa huomioon esimerkiksi oppimistulokset ja tutkinnon laatu. Läpivirtauksen yhteydessä voisi määrällisen näkökulman lisäksi käyttää myös laadullista näkökulmaa opintojen sujuvasta etenemisestä. Lisäksi olisi hyvä määritellä yhteiset kriteerit vihreälle/ keltaiselle/ punaiselle läpivirtaukselle. Nyt tiedekunnat ovat arvioineet omaa toimintaansa eri tavoin ja selkeät viivästymiset nähdään paikoitellen aivan hyvänä tuloksena.

Helsingin yliopiston koulutusohjelmien katselmus

Arviointiryhmän arviot ja ehdotukset
Päivi Aronen

15.5.2024

Joissain tiedekunnissa opinnäytetöistä muodostuu pullonkaula, joten ohjauksen prosessien kehittäminen on tässäkin opintojen vaiheessa tärkeää. Huomiota tulee kiinnittää myös riittävään kurssitarjontaan ja opintojen kuormittavuuden tasaiseen jakautumiseen.

Koulutusohjelmien veto- ja pitovoimaa tulisi arvioida kriittisesti. Kaikkiin ohjelmiin ei ole riittävästi hakijoita ja jotkut koulutusohjelmat koetaan liian laaja-alaisiksi ja hajanaisiksi. Myös kandi- ja maisteriohjelmien linjakkuuteen ja nivelvaiheen ohjaukseen tulee kiinnittää huomiota.

Päätöksen opiskelun ja sen mahdollistavan opintotuen sekä opiskelijoiden työssäkäynnin ja opintojen viivästymisten välillä on pysyvä ristiriita. Selvää on myös, että maisteritutkinto viivästyy automaattisesti, jos kandiditutkinto on myöhässä. Haasteellinen kysymys on, miten mahdollistaa maisteriopintojen suorittaminen kandidiopintojen rinnalla joustavasti opintoja edistäen ilman, että kandidaatiksi valmistuminen viivästyy.

Lukujärjestyksen mukainen opiskelu tehostaa valmistumista joissain tiedekunnissa. Ulkomaalaisten maksavien opiskelijoiden valmistuminen vaikuttaa olevan hyvällä mallilla. Palautejärjestelmien (mm. HowULearn) tuottamaa tietoa voisi hyödyntää opintoja edistävien ja hidastavien tekijöiden tunnistamisessa yhdistämällä aineistoa opintorekisteridataan ja tunnistamalla näin myös keinoja läpivirtauksen kohentamiseen.

Tohtoriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Valmistuminen neljän vuoden tavoiteajassa on haaste useassa tiedekunnassa. Tohtoriohjelmissa valmistumista hidastaa esitarkastus- ja väitöskirjan arviointiprosessien hitaus.

Väitöskirjatutkijat ovat taloudelliselta asemaltaan hyvin heterogeeninen joukko, minkä vuoksi opiskelun sujuvuutta tukevat toimet voivat olla hyvin erilaisia eri rahoitusmuodoilla väitöskirjaa tekevillä. Erityisesti muun työn ohella väitöskirjatyötä tekevillä valmistumisajat voivat olla pitkiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämä tohtorikoulutuspilotti lisää tällä hetkellä painetta tarkastella tohtorikoulutuksen laajuutta ja vaatimuksia.

Tohtorikoulutuksen ohjauksen laadussa vaikuttaa olevan vaihtelua ja ohjausosaamisen vahvistaminen tunnistettiin laajalti tarpeelliseksi, joten ohjaajien koulutukseen tulee kiinnittää huomiota.

6. Johtamisen ja viestinnän toimivuus

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Vastuun ja vallan epäsuhta on selkeä haaste koulutusohjelmien johtamisessa. Arviointiryhmä kiinnitti huomiota siihen, että johtamista ja viestintää on käsitelty vuosiseurannassa ja katselmuksessa erillisinä kysymyksinä. Kuitenkin monet koulutusohjelmien ja tiedekuntien esiin nostamat ongelmat kytkeytyvät lopulta johtamiseen: esimerkiksi opetusresurssien puute tai niiden epätasainen jakautuminen, osallisuus opetus- ja tutkimushenkilökunnan rekrytointiin sekä opintojen ohjauksen järjestämiseen liittyvät haasteet.

Koulutusohjelmien johtamiseen ollaan pääosin tyytyväisiä. Koulutusohjelmien johtajat ja johtoryhmät ovat sitoutuneita ja yhteistyö toimii hyvin. Tehtävät vaikuttavat myös jakautuvan tasaisesti johtoryhmissä. Opiskelijoiden osallistaminen johtoryhmiin ei ole kaikissa tiedekunnissa onnistunut, joten opiskelijoiden roolia johtoryhmissä tulisi selkiyttää.

Helsingin yliopiston koulutusohjelmien katselmus

Arviointiryhmän arviot ja ehdotukset
Päivi Aronen

15.5.2024

Koulutusohjelmien johtoryhmien ja tieteenalojen sekä opettajien ja muiden vastuuhenkilöiden välinen vuorovaikutus ei ole kaikissa tiedekunnissa täysin toimivaa. Kommunikaation ja yhteistyön lisäämiseen tulisi kiinnittää huomiota.

Usean tiedekunnan yhteisissä ohjelmissa on tunnistettu johtamiseen ja organisoitumiseen liittyviä haasteita.

Tohtoriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Tohtoriohjelmien johtoryhmät toimivat hyvin ja ne ovat sitoutuneita ohjelmien kehittämiseen.

Koulutusohjelmien johdon ja väitöskirjojen ohjaajien välinen vuorovaikutus koettiin paikoin kehittämiskohteeksi.

Väitöskirjatutkijoille, ohjaajille ja muille sidosryhmille suunnattu viestintä tunnistettiin paikoin kehittämiskohteeksi.

7. Opetusresurssien toimivuus

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **PUNAINEN**

Opetuksen resurssit koetaan monin paikoin riittämättömiksi ja niiden nähdään jakautuvan epätasaisesti. Koska opetuksen järjestämisvastuu on koulutusohjelmalla ja resurssit osastoilla, koulutuksen toteutus vaatii saumatonta yhteistyötä osastojen ja ohjelmien välillä.

Niukat opetusresurssit näkyvät henkilökunnan kiireenä ja uupumuksena. Keinoja opetusresurssien riittävyyteen ja tasaiseen jakautumiseen on tärkeää tunnistaa ja jalkauttaa koulutusohjelmiin.

On kuitenkin hyvä tunnistaa, että opiskelija-opettaja-suhdeluku on yliopistossa parhaimmista muihin suomalaisiin yliopistoihin verrattuna, joten tulisi pohtia, miten resursseja voi hyödyntää entistä paremmin. Suuri osa resurssihaasteista vaikuttaa olevan niiden allokointia koskevia eli kyse on johtamisesta, eikä vain rahasta.

Opetusresursseihin liittyvät puutteet ja ongelmat on koulutusohjelmien ja tiedekuntien toiminnassa tunnistettu usean vuoden ajan. Ongelmiin ei ole selvästikään ole saatu ratkaisuja. Yliopistossa pitäisi kriittisesti pohtia, halutaanko asialle tehdä aidosti jotain vai tyydytäänkö olemassa olevaan tilanteeseen. Opetusresurssien tarvetta ja toteutumista olisi hyvä seurata ja arvioida säännöllisesti ja kehittää myös keinoja opetuksen kuormittavuuden ja jakautumisen tasaamiseen. Tätä tulisi tehdä yhteistyössä tiedekuntien ja koulutusohjelmien välillä.

Henkilöstöä huolestaa opetusresurssien tulevaisuus mm. eläköitymisten ja ennakoitujen opiskelijamäärien kasvun seurauksena. Tiedekunnat tunnistivat potentiaalisiksi ratkaisuisiksi resurssihaasteeseen mm. opiskelijoiden ja väitöskirjatutkijoiden hyödyntämisen opetuksessa, tuntiopettajien tehokkaamman hyödyntämisen, yhteisopettajuuden sekä koulutusohjelmien paremmat mahdollisuudet vaikuttaa rekrytointeihin. Kehittämisen- ja hallintotehtävät kasautuvat usein suomenkielisille ja aiheuttavat epätasaista kuormitusta.

Tieteenalojen ja koulutusohjelmien välistä yhteistyötä opetuksessa on kehitetty, mutta monin paikoin se tunnistettiin myös kehittämiskohteeksi.

Helsingin yliopiston koulutusohjelmien katselmus

Arviointiryhmän arviot ja ehdotukset

Päivi Aronen

15.5.2024

Tohtoriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Opetuksen resurssit vaikuttavat olevan tohtoriohjelmissa paremmat kuin kandi- ja maisteriohjelmissä. Opettajat ovat kuitenkin monesti sitoutuneita vain oman opintojaksonsa opettamiseen kokonaisvaltaisen koulutusohjelman kehittämisen sijaan. Opettajien heikko sitoutuminen tohtoriohjelmissä opettamiseen koettiin paikoin haasteelliseksi.

8. Rekrytointiin vaikuttaminen

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Mahdollisuudet vaikuttaa rekrytointeihin koetaan monesti rajallisiksi, mutta paikoitellen koulutusohjelmat on otettu mukaan henkilöstösuunnitelmien tekoon ja koulutusohjelmien johtajat ovat mukana opettajien rekrytoinneissa. Suurelta osin näissä kuitenkin tunnistettiin haasteita, erityisesti suuremmissa tiedekunnissa.

Vaikuttaa siltä, että opetusmeriittejä painotetaan rekrytoinneissa aiempaa enemmän, mikä koetaan hyväksi. Koulutusohjelmien ja osastojen tiedonkulku, vuorovaikutus ja yhteistyö rekrytointiprosesseissa olisi varmistettava. Rekrytointiprosessien tulisi myös olla läpinäkyviä.

Tohtoriohjelmat

Liikennevaloarvio: **VIHREÄ**

Tohtoriohjelmien mahdollisuudet vaikuttaa opetus- ja tutkimushenkilökunnan rekrytointeihin ovat rajalliset, mutta tätä ei aineiston perusteella koeta merkittäväksi ongelmaksi.

9. Laite- ja tilaresurssien toimivuus

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Pääosin tilat toimivat hyvin, eivätkä muodosta merkittävää pullonkaulaa tai ongelmaa opetuksen toteuttamisessa.

Hybridiopeutus ja av-tekniikan kehitys haastaa, sillä erityisesti etä- ja hybridiopeutukseen soveltuvia tiloja vaikuttaa olevan niukasti. Yliopiston kaikkia tiloja ei ole voitu (ymmärrettävästi) samaan aikaan saada samalle tekniselle tasolle.

Hybridiopeutus ja ylipäättään pandemian jälkeinen kampuksen käytön ja online-opetuksen pedagogisen tasapainon hakeminen kuormittaa edelleen opettajia.

Tohtoriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Tohtorikoulutuksen kannalta tilat yleensä ole merkittävä ongelma. Alakohtaisesti – ja tohtorikoulutuksen volyymin kasvaessa – tutkimuksen kannalta keskeisen infrastruktuurin riittävyyteen on panostettava.

Helsingin yliopiston koulutusohjelmien katselmus

Arviointiryhmän arviot ja ehdotukset
Päivi Aronen

15.5.2024

10. Yhteisten ohjelmien toimivuus

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Varsinkin kandiohjelmien yhteistyö tiedekuntien välillä on pääosin sujuvaa.

Maisteritasolla haasteita on enemmän, ja ne korostuvat, kun yhteistyö ulottuu toisiin yliopistoihin, joiden päätöksentekomallit ja prosessit ovat erilaisia.

Yhteisissä koulutusohjelmissä huomiota on kiinnitettävä tiedekuntien insentiiveihin ja tiedekuntien väliseen tiedonkulkuun. Erityisesti opetusresurssien suunnittelu ja niistä sopiminen riittävän pitkäkestoisesti on olennainen kehittämiskohde.

Tohtoriohjelmat

Liikennevaloarvio: **VIHREÄ**

Yhteistyö koetaan pääosin sujuvaksi, joskin väitöskirjoihin liittyvissä muodollisissa vaatimuksissa on vielä mahdollista yhtenäistää periaatteita tiedekuntien välillä.

11. Koulutusohjelmien asema yliopistossa

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Koulutusohjelmien asema on kehittynyt myönteisesti ja se koetaan pääosin hyväksi. Useimmilla koulutusohjelmilla on identiteetti, joka mahdollistaa ohjelman kehittämisen ja profiilin terävyyden.

Koulutusohjelman johtaminen käytännön tasolla on vaativa matriisijohtamistehtävä, johon liittyy vahvoja odotuksia ja verrattain vähän valtaa erityisesti resursseista. Tältä osin koulutusohjelmien ja niiden johtajien asemaa yliopiston ja tiedekuntien organisaatioissa tulisi selkiyttää. Koulutusohjelmien kannalta yliopiston rakenteet ja resurssien johtaminen eivät ole kaikilta osin selkeitä eivätkä ne tue koulutusohjelman sujuvaa johtamista toiminnan ja opetuksen toteuttavien resurssien kohdentamisessa. Opettajien esimiehet eivät ole sidoksissa koulutusohjelmarakenteeseen ja lisäksi opettajien työsuunnitelmat tehdään koulutusohjelmista erillisessä järjestelmässä. Tämän vuoksi opetusresurssien hallintaa tulee parantaa.

Tohtoriohjelmat

Liikennevaloarvio: **VIHREÄ**

Tohtoriohjelmien asema nähdään vahvaksi ja melko ongelmattomaksi. Tähän kokemukseen vaikuttaa myös se, että tohtoriohjelmillä on omat toimintamäärärahat.

12. Koulutuksen kokonaistoimivuus nyt

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Kaikkiaan koulutuksen toimivuus on hyvällä tasolla, vaikka laajassa ohjelmaportfoliossa on esimerkiksi houkuttelevuudessaan, läpivirtaukseltaan ja työllistymisnäkömiltään hyvin eri asemassa olevia ohjelmia.

Yliopiston kannalta läpivirtaus (opintojen eteneminen) ja työllistymisen edistäminen erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden hyväksi ovat tärkeitä kehittämiskohteita.

Katselmuksen työskentelymalli, jossa tarkastellaan paitsi yksittäisiä ohjelmia niiden lähtökohdista ja niiden omassa kontekstissaan myös koulutuksen yliopistotasosta kokonaisuutta (ohjelmaportfolio), on kokonaisuudessaan erittäin kannatettava ja edelleen kehitettävä prosessi yliopistossa. Tällä tavoin voidaan parantaa myös näkyvyyttä koko koulutusportfolion tilanteeseen ja elinvoimaisuuteen.

Maisteriohjelmatasolla portfolioajattelu ja ohjelmien tai pääainevaihtoehtojen profiilin terävyyttä voidaan pyrkiä kehittämään niin, että opiskelijoiden (hakijoiden) on mahdollista paremmin tunnistaa eri vaihtoehtojen profiili ja ydin.

Tohtoriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Kokonaistoimivuus on hyvällä tasolla, mutta ohjelmien portfolioajatteluun liittyy myös kehittämismahdollisuuksia. Voisiko tiivistyvällä yhteistyöllä tai jopa ohjelmien yhdistämisellä saavuttaa hyötyjä, jotka näkyisivät ohjelmien johtamisessa ja koordinaatiossa?

Kasvava tohtoriopiskelijamäärä johtaa pohtimaan uusia yhteistyömahdollisuuksia sekä yliopiston sisällä että yliopistojen välillä.

Yliopiston tohtorikoulutus on lähtökohdiltaan moniulotteista. Toisaalta on aloja, joilla tohtorikoulutus voi toimia hyvinkin koulumaisesti, jolloin sujuva rekrytointi on oleellista. Toisaalta on niitä aloja, joilla rekrytointiin liittyvät valmistuneiden maisterien omat intressit, henkilökohtaiset apurahat, tutkimusryhmät tai tutkimushankkeet. Uuden tutkijakoulun jatkokehittämisessä monimuotoisen tohtorikoulutuksen tunnistaminen ja hallinta on keskeistä.

13. Koulutuksen kokonaistoimivuus 5 vuoden kuluttua

Kandi- ja maisteriohjelmat

Liikennevaloarvio: **KELTAINEN**

Yliopistolla on mahdollisuuksia ja luottamusta myönteiseen kehitykseen kandi- ja maisterikoulutuksessa. Keskeistä on, miten yliopisto onnistuu opetusresurssien suunnittelussa ja yhteistyön vahvistamisessa.

Toisaalta valtion rahoituksellinen tilanne on lähivuosina myös koulutuksen suhteen haastava, joten on tärkeää tunnistaa ennakoivasti keinoja, joilla voidaan selvittää vaikeampienkin skenaarioiden toteutuessa.

Tohtoriohjelmat

Liikennevaloarvio: **VIHREÄ**

Tohtorikoulutuksessa lähitulevaisuuden näkömään uskotaan olevan varsin myönteinen.

III ARVIOINTIRYHMÄN ESITTÄMÄT KEHITTÄMISKOHTEET JA TOIMENPITEET

Teema I: Opiskelun sujuvuus	
Kandi- ja maisteriohjelmat	Tohtoriohjelmat
<p><u>Kehittämiskohde 1</u> Opintopolkujen hallinta, nivelvaiheet ja horisontaaliset siirtymät</p> <p>Toimenpiteet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Koulutusohjelmat sisällyttävät opetussuunnitelmiin koulutusjärjestelmän, opintopolkujen ja opetustarjonnan hahmottamista tukevia mallilukujärjestyksiä 2. Yliopistossa kehitetään ja selkiytetään horisontaalisia siirtymiä ohjelmien sisällä ja välillä, jotta ne tukevat opiskelijan valintoja ja opiskelun sujuvuutta 3. Nivelvaiheen sujuvuus kandiohjelmasta maisteriohjelmaan siirryttäessä varmistetaan ohjauksellisin keinoin yhteistyössä ohjelmien kesken 4. Yliopisto muodostaa strategisen näkemyksen siitä, mitä jatkuvan oppimisen tarjontaa yliopistossa järjestetään ja miksi <p><u>Kehittämiskohde 2</u> Yliopiston läpivirtauksen määritelmä ja kriteerit sekä opintojen viivästyminen estävät keinot</p> <p>Toimenpiteet</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Yliopisto määrittelee läpivirtauksen ja sen kriteerit toiminnan laadun ja tuloksellisuuden lähtökohdista -ei pelkästään OKM-rahoitusmalliin perustuen 6. Koulutusohjelmat puuttuvat valmistumisaikojen venymiseen opintojen ohjauksella, opetuksen laadun jatkuvalla kehittämisellä ja opiskelijoiden oppimisen säätelyä ja hyvinvointia tukemalla 7. Koulutusohjelmat kehittävät opinnäytetöiden valmiiksi saattamiseen tehokkaat mekanismit hyödyntäen eri puolilla yliopistoa käytössä olevia hyviä käytäntöjä 8. Yliopistopedagogiikan keskus (HYPE) kohdistaa tutkimusta yliopiston koulutuksen kehittämiskohteisiin, jotta tutkimustulokset tukevat koulutusohjelmien kehittämistä 9. Opintojen etenemisen seurannassa koulutusohjelmat käyttävät kaikista opiskelijapalautejärjestelmistä saatavaa tietoa 10. Koulutusohjelma tarkastelee veto- ja pitovoimaansa kriittisesti, mikäli sillä ei ole riittävästi hakijoita ja/tai sen läpäisy on heikkoa. Tarkastelun perusteella koulutusohjelma ryhtyy toimenpiteisiin tilanteen parantamiseksi. 	<p><u>Kehittämiskohde 1</u> Tohtorin tutkinnon suorittaminen tavoiteajassa</p> <p>Toimenpiteet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tohtoriohjelmat uudistavat opetussuunnitelmansa siten, että tohtorin tutkinnon voi suorittaa tavoiteajassa 2. Kurssimuotoisen opetuksen määrää, sisältöä ja roolia tohtorin tutkinnossa pitää arvioida kriittisesti. Tarkastelua on hyvä tehdä suhteessa verrokkimaihin. 3. Tohtoriohjelmien yhteistyöllä tuetaan tohtorikoulutuksen sujuvuutta väitöskirjatutkijoiden määrän lisääntyessä 4. Ohjauskäytänteissä on vaihtelua, mistä syystä ohjaajien koulutuksen voisi kohdentaa niihin tohtoriohjelmiin, joissa se on jo identifioitu ongelmaksi 5. Väitöskirjatutkijoiden volyymien kasvaessa yliopisto kehittää ohjauskäytäntöjä, ml. vertaistuki ja -ohjaus <p><u>Kehittämiskohde 2</u> Nivelvaihe maisterista tohtoriin</p> <p>Toimenpiteet</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Tohtorikoulutukseen rekrytointia tukevia käytäntöjä on suositeltavaa suunnitella alakohtaisesti yhteistyössä tohtori- ja maisteriohjelmien kesken

Helsingin yliopiston koulutusohjelmien katselmus

Arviointiryhmän arviot ja ehdotukset

Päivi Aronen

15.5.2024

Teema II: Koulutusohjelmien kokonaisrakenne, johtaminen, opetusresurssit ja koulutusohjelmien asema	
Kandi- ja maisteriohjelmat	Tohtoriohjelmat
<p><u>Kehittämiskohde 3</u> Koulutusohjelmien johtaminen yliopiston strategisena tehtävänä</p> <p>Toimenpiteet</p> <ol style="list-style-type: none">11. Yliopisto vahvistaa koulutusohjelmajohtajien asemaa ottamalla heidät mukaan yliopiston johtamisen ja strategisen suunnittelun foorumeihin ja prosesseihin12. Yliopisto vahvistaa koulutusohjelmien arvostusta siten, että koulutusohjelman johtamisesta tulee houkutteleva tehtävä13. Yliopisto antaa koulutusohjelmille vallan ja vastuun ohjelman toiminnasta ja resurssien suunnittelusta muuttamalla yliopiston organisaatiorakenteita ja toimintaprosesseja14. Yhteisten ohjelmien johtamisessa yliopisto ja tiedekunnat huolehtivat tehokkaasta tiedonkulusta ja sitoutumisesta opetusresurssin tarjoamiseen riittävän pitkäkestoisesti <p><u>Kehittämiskohde 4</u> Opetusresurssien kattava haltuunotto koulutusohjelmien tarpeisiin</p> <p>Toimenpiteet</p> <ol style="list-style-type: none">15. Yliopisto ratkaisee koulutusohjelmien toimintaedellytyksiä heikentävän rakenteellisen ongelman koulutusohjelmien toiminnan ja resurssien erillisyydestä16. Yliopisto puuttuu johtamisen keinoin opetusresursseja koskeviin ongelmiin ja päättää ratkaista jo tunnistetut ongelmat17. Yliopisto luo normit ja kehittää keinot opetuksen kuormittavuuden ja jakautumisen seurantaan ottaen huomioon erityyppisesti toteutetusta opetuksesta aiheutuva kuormitus18. Yliopisto seuraa ja arvioi opetusresurssien tarvetta ja toteutumista säännöllisesti19. Yliopisto vahvistaa opetuksen arvostusta, jotta opetustehtävät tulevat houkuttelevammiksi. Samalla sen pitää edistää opetustehtävien tasaisempaa jakautumista henkilökunnan kesken.	<p><u>Kehittämiskohde 3</u> Uuden tutkijakoulurakenteen vakinaistaminen</p> <p>Toimenpide</p> <ol style="list-style-type: none">7. Yliopisto jatkaa yhden tutkijakoulun toimintatapojen kehittämistä edelleen ottaen huomioon tohtorikoulutuksen monimuotoisuuden ja alojen erilaiset lähtökohdat

Helsingin yliopiston koulutusohjelmien katselmus

Arviointiryhmän arviot ja ehdotukset
Päivi Aronen

15.5.2024

Teema III: Koulutuksen kokonaistoimivuus	
Kandi- ja maisteriohjelmat	Tohtoriohjelmat
<p><u>Kehittämiskohde 5</u> Koulutusohjelmien kielisyys ja kansainvälisten ohjelmien strateginen merkitys</p> <p>Toimenpiteet</p> <ol style="list-style-type: none">20. Yliopisto selkiyttää ja tarkentaa kansainvälisten englanninkielisten koulutusohjelmien strategista merkitystä21. Yliopisto linjaa kansainvälisen henkilöstön kotimaisten kielten (suomi/ruotsi) oppimisen mahdollisuuksista ja velvollisuuksista22. Yliopisto tarkastaa monikielisten maisteriohjelmien käytäntöjen toimivuuden23. Yliopisto edistää kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä Suomeen <p><u>Kehittämiskohde 6</u> Koulutusohjelmien perustaminen ja lakkauttaminen yliopiston strategisina valintoina</p> <p>Toimenpiteet</p> <ol style="list-style-type: none">24. Yliopisto kehittää strategisen suunnittelun käytännön, jolla uuden koulutusohjelman tarve tunnistetaan ottaen huomioon koulutusohjelman toiminnan rahoitus25. Yliopisto ottaa käyttöön koulutusohjelmien yhdistämisen ja lakkauttamisen strategisina työkaluina26. Yliopisto päättää koulutusohjelmien perustamisen ja lakkauttamisen kriteeristöä <p><u>Kehittämiskohde 7</u> Koulutusohjelmaportfolion kehittäminen kokonaisuutena</p> <p>Toimenpiteet</p> <ol style="list-style-type: none">27. Yliopisto seuraa jatkuvasti koulutusohjelmien veto- ja pitovoimaa ja tekee koulutusohjelmissa ja ohjelmaportfoliossa tarvittavia muutoksia, jos hakijoita ei ole riittävästi tai koulutusohjelma koetaan liian laaja-alaiseksi, hajanaiseksi tai muutoin toimivuudeltaan haasteelliseksi28. Yliopisto tarkastaa säännöllisesti koulutusohjelmaportfolionsa ja arvioi muun muassa, onko koulutusohjelmia tai kandiohjelmien jälkeisiä maisteriohjelmaoptioita liikaa tai liian vähän, ovatko ohjelmien koulutusalat relevantteja ja onko ohjelmaportfoliossa sisällöllistä päällekkäisyyttä29. Yliopisto kehittää maisteriohjelmien profiilien terävyyttä siten, että hakijat tunnistavat paremmin eri vaihtoehtoehdot30. Yliopistossa on suositeltavaa valmistella ennakoivia skenaarioita ja keinovalikoima 8-10 vuoden päähän koulutusohjelmaportfolion kehittämiseksi ottaen huomioon valtionalouden tilanne ja kansainvälinen toimintaympäristö	<p><u>Kehittämiskohde 4</u> Tohtoriohjelmaportfolion kehittäminen kokonaisuutena</p> <p>Toimenpiteet</p> <ol style="list-style-type: none">8. Tohtoriohjelmien yhteistyötä tiivistämällä ja mahdollisesti ohjelmia yhdistämällä yliopisto voi tarjota väitöskirjatutkijoille monialaisempia tutkimusympäristöjä ja saada hyötyjä ohjelmaohjon ja koordinaation työhön9. Tohtoriohjelmien yhteistyömahdollisuuksien tarkastelu sekä yliopiston sisällä että muiden yliopistojen kanssa on tarpeellista kasvavien väitöskirjatutkijamäärien koulutuksessa